

Ilmari Mäenpää

1.3.1971

TAITO NÄHDÄ

*Taidetta ei tehdä katseltavaksi
taide katselee meitä*

*Se mikä on taidetta muille
ei välttämättä ole sitä minulle
eikä liioin samasta syystä
ja päinvastoin*

*Se mikä oli tai ei ollut
taidetta minulle jokin aika sitten
on aikaa myöten saattanut menettää
sen arvon tai saada sen
ja kenties menettää ja saada taas.*

*Taide siis ei ole esine
vaan kokemus*

*Kyetäksemme tajuamaan sitä
meidän täytyy ottaa se vastaan*

*Sen vuoksi taide on siellä
missä taide tarttuu meihin kiinni*

Kuvataiteilija ja väriteoreetikko Josef Albers kiteyttää runossaan *Taito nähdä* (1984) oman käsitykseni taiteista. Mielestäni runon otsikko voisi olla yhtäläillä *Taito kuulla*. Taide ei siis ole esine vaan kokemus. Tämä kokemuksellisuus ja toisaalta tämän kokemisen monimuotoisuus kiehtovat minua sekä taiteen tuottamisessa että sen vastaanottamisessa.

Säveltäminen merkitsee minulle kokemusten tarjoamista kuuntelijoille. Välittämäni elämykset eivät ole pelkästään omiani, vaan erityisesti musiikin kuulijan. Sellaisia, joita ei juurikaan voi kiteyttää sanoiksi, ei selittää. Taiteen kokeminen on henkilökohtainen prosessi, joka ei koskaan ole koskaan toistettavissa samanlaisena. Pyrinkin tässä ennen kaikkea selventämään sitä, mitä taide on ja on ollut minulle.

Kokemukseni ja käsitykseni taiteesta ja sen luonteesta muuntuvat kaiken aikaa, mutta itse säveltämisen lähtökohta ei lainkaan. En tosin vieläkään tiedä, miksi olen halunnut säveltää ilman mitään käytännön tietoa musiikista, puhumattakaan musiikin soittotaidosta.

Ensimmäisen ja ikimuistoksen soittokokemukseni sain 20-vuotiaana, ostettuani ystäväni kanssa panttilainaamosta käytetyn saksofonin. Kymmenen vuotta myöhemmin kirjoitan tätä artikkeliani.

Säveltaiteesta on tullut oma alani, mutta kuvataide ja laajemmin visuaalinen ilmaisu ovat keskeisiä inspiraation lähteitä tuotannossani. Visuaalisten taiteiden ja musiikin tietty samankaltaisuus, mutta toisaalta niiden totaalisen erilainen ilmiasu johdattavat ajatukseni poluille, joita on mahdotonta seurata verbaalisesti. Sattumat ja oma palava haluni johdattivat minut musiikin luokse – säveltämään – ilmaisemaan kokemuksiani ja visioitani musiikin keinoin.

Lopettakaa ajattelu!

Varhaiset kokemukseni musiikista sijoittuvat aikaan, jolloin musiikki oli minulle ainoastaan ääntä. Äänet eivät olleet perinteisessä mielessä musiikkia, vaan lähinnä ympäristön ääniä ja sen äänimaiseman vivahteita. Sellainenkin tunnettu musiikin määritelmä kuin ”musiikki on organisoitua ääntä” soveltuu musiikkikäsitykseeni hyvin. Kokonaan toinen asia sitten on, tarvitseeko musiikkia määritellä yhdellä lauseella.

Äänen luonne ja sen karakteri kiinnostavat minua musiikissa edelleen. Tätä musiikin ominaisuuttahan kuvataan yleisesti myös sointivärin käsitteellä. Nimitys on mielestäni osuva, sillä värin käsite, ja erityisesti värin kokeminen ovat hyvin moniulotteisia sekä vaikeasti selitettäviä ilmiöitä. Säveltäminen on minulle usein myös visuaalisten tapahtumien ryhmittelyä sekä niiden limittämistä: musiikkini rakenteet muodostuvat pitkälti visuaalisten tunnetilojen ja näiden rytmisen kerronnan mukaan. Syntyy kuvallinen kerronta ilman reaalista, olemassa olevaa visualisointia. Visuaalisuus on tietysti omani, enkä liioin usko muiden kokevan musiikkiani samoin. En myöskään halua, että visuaalinen kerronta täytyisi hahmottaa tai lainkaan tuntea, jotta musiikkiani voisi vastaanottaa. Musiikki ei tarvitse sanoja, ei kuvia. Sävellän musiikkia.

Musiikkini visuaalisuuskokemukset johdattivat minut musiikkitieteen opintojeni alkuvaiheessa tutkimaan auditiivisuuden ja visuaalisuuden yhteyttä, jolloin kiinnostuin synestesian ilmiöstä. Tarkastelin käsitettä lähinnä kognitiotieteiden näkökulmasta, missä synestesia käsitetään eri aistiärsykkeiden – useimmin auditiivisuuden ja visuaalisuuden – ristikkäisaistimuskokemuksiksi. Ilmiö on kiinnostava ja käsittää säveltaiteen aluetta suhteellisen laajastikin. Koen, että tämä tutkimuskohde oli sävellystyöni kannalta antoisaa ja

uskon saavani tutkimuskohteestani vaikutteita tuotantooni myös myöhemmin. En kuitenkaan itse ole niin kutsuttu synesteetikko ja koe musiikkia väreinä, vaan kuuntelen musiikkia kuten suurin osa musiikinkuulijoista yleensä: musiikkina, millaisena sitä nyt sitten koetaankaan.

Vaikka auditiivisuuden ja visuaalisuuden yhteydet kiinnostavatkin minua, olen mieltynyt musiikkiin ilman sen kummempaa ohjelmallista sisältöä. Näyttämömusiikin mahdollisuudet ja visuaalinen tarinankerronta kiehtovat kyllä, mutta ainakaan toistaiseksi en koe perinteistä oopperaa tai muita näyttämötaiteen muotoja ensisijaisina sävellyskohteina. Minua on kiehtonut enemmänkin tietokonetekniikan suomat mahdollisuudet yhdistää reaaliaikaisesti esitettävä musiikki ja siihen liittyneet visuaaliset mielikuvani todelliseksi näyttämöteokseksi, uudenlaiseksi oopperaksi. Tämäntapaisen näyttämötaiteen vahvuutena olisi erityisesti kuvailmaisun loputon muokattavuus, sen käsitteellisyys, fyysiseen tilaan rajoittumaton esityskoneisto sekä kuvamateriaalin uudelleen toistamisen helppous.

En lopulta tiedä, kumpi idea syntyi ensiksi, musiikki vai näkemys visuaalisista rakenteista, kun sävelsin erään vuosien mittaan keskeiseksi sävellykseni kohteeksi muodostuneen musiikkikappaleen alkutahtit. Käytin luonnosvaiheessa olevasta teoksestani nimitystä *Opera Pictura*, mikä kuvasi mielestäni audiovisuaalista ajatustani parhaiten. Teoksen alun musiikki syntyi loputtomalta tuntuvasta voimattomuuden tunteesta, jonka ylitse olin juuri täpärästi pääsemässä. Aloin säveltää Oliver Kohlenbergin ohjaamana tummaluonteista musiikkia sinfoniaorkesterille, mieskuorolle ja alttosolistille.

Teos on edelleen kesken, ja nimi on myöhemmin muuttunut *Dies irae – vihan päiväksi*. Vaikka ensiksi tuottamani materiaali olikin musiikkia, halusin koettaa toteuttaa myös teokseen liittyneen visuaalisuuden. Valmistelin teoksen ensimmäisen osan visualisoinnin Taideteollisessa korkeakoulussa. Kuvallinen kerronta rakentui makrokuvatusta vedestä, jäästä ja tulesta, mutta visuaalinen hahmottaminen jäi lopulta hyvinkin käsitteelliseksi. Teokseni esitettiin Ateneumissa, vaikkakin teoksen musiikki toteutettiin äänimoduulilla. Innostuneesta palautteesta huolimatta vakuutuin siitä, että säveltämäni musiikki kertoo sellaisenaan kaiken tarpeellisen. Visualisointipyrkimykset jäivät odottamaan tulevia mahdollisuuksia ja tekniikoita.

Myös koettu hetki ja sen visuaalinen takautuma ovat usein toimineet sävellystöideni inspiraation lähteenä. Tämänkaltainen tunnetila muuttui musiikiksi myös eräässä harjoitustyönä syntyneessä pienimuotoisessa musiikkikappaleessani. Olin tulossa junalla sävellystunnilta kotiin Pitäjänmäelle pohdiskellen samalla Harri Vuoren antamaa tehtävänantoa. Harjoitustyönä tuli säveltää kappale, jossa olisi lähestyvän äänen tuntu.

Tuolloin tuntui, ettei minulla olisi käyttökelpoisia ideoita sävellysharjoituksen tehtävänannon tyydyttävään täyttämiseen.

Jäätyäni pois junasta tiesin, miten musiikki tulisi säveltää: äänimaisemassa tulisi ”olla” Pitäjänmäen vanha puurakenteinen asema, aidot tasoristeyskellot ja asemaa ympäröinyt viheriöivä luonto, jonka puskutraktorit ovat nyttemmin viimeistelleet. Niin, ja tietysti tämä jo etääntyvä juna. Menin kotiin, kirjoitin kappaleeni välittömästi nuoteiksi ja testasin ideaani syntetisaattorilla. Kahden symbaalin tuottama kohina todellakin muistutti lähestyvää ja etääntyvää junaa. Lisäsin äänimaisemaan autenttiset tasoristeyskellot, muutamia lyömäsoittimia sekä neljä puupuhallinta. Tein teostani pilke silmäkulmassa, mutta vahva visuaalinen kokemus mielessäni. Nimesin kappaleeni humoristisesti alkuperäisen ajatukseni mukaisesti: *Aseman tienoo 7x26,5 m: Öljyväri*. Numerot viittaavat vaunujen lukumäärään ja pituuteen, termi ”öljyväri” puolestaan kokemaani kuvallisuuteen.

Kuvallisuus tai ylipäätään tunnetilat ovat joskus selitettävissä kuten edellä. Toisinaan vaaditaan selityksiä siitä, miten säveltäjän musiikkia tulisi kuunnella tai miten se on syntynyt. Sävellyksen synnystä ja taustoista voi varmasti kertoa, mutta muuten vaatimus on mielestäni tarpeeton. Kokemus syntyy kuuntelijan mielessä. Kuuntelija voi selittää kokemustaan, jos sen kokee tärkeäksi. Täytyy kuunnella, jos haluaa kokea. Kuvataiteilija Wassily Kandinsky ilmaisi asian vuonna 1911 seuraavasti: ”Lainaa korvasi musiikille, avaa silmäsi maalauksille ja... lopettakaa ajattelu! Voit kysyä itseltäsi etteivätkö työt itsessään ole riittäneet kulkiessanne tuntemattomaan maailmaan? Jos vastaus on kyllä, mitä muuta enää taiteelta haluate?”

Taiteeni herra — palvelijana

Sävellenä palvellekseni, mutten palvoakseni musiikkini kuuntelijoita. Tällä tarkoitan tavoittelemaani vapautta, jota haluan toteuttaa sävellystyössäni. Tahtomattomilta vaikutteilta ei voi tietystikään välttyä, mutta niitä voi tiedostaa ja yrittää välttää. Toisinaan vaikuttaa, että osa aikamme musiikista kuulostaa juuri sellaiselta, miltä sen odotetaankin kuulostavan – toteutetaan musiikkia, mitä kaikki tässä ja nyt tekevät, tai sitä mitä yleisesti tavoitellaan. Toisaalla halutaan olla korostetun uudistushenkisiä ja näennäisen suvaitsevaisia, toteuttaen kuitenkin asioita, joita jo huomattavasti aiemmin kokeiltiin.

Säveltäminen on luonteeltaan itseilmaisua, ja taiteilijalla täytyy olla jotakin mitä ilmaista, mielellään uniikkiakin. Kirjailija Erno Paasilinna pohtii teoksessaan *Yksinäisyys ja uhma* (1984) kirjailijan tehtävää ja kirjailijaksi tuleamista. Teoksen essee *Lyhyt oppikirja*

voidaan laajentaa käsittelemään myös nykyistä institutionaalista taiteilijakoulutuksen asemaa. Paasilinna kiteyttää ajatuksensa novellin lopussa yhteen lauseeseen: ”Ensiksi kirjailijan on hyväksyttävä se, ettei hän voi olla kukaan toinen.” Ajatus on aina ajankohtainen ja sopii erittäin hyvin myös säveltäjälle. On oltava vahva omakohtainen identiteetti sekä tarve taiteen tekemiseen. Säveltäjä voi väittää säveltävänsä vaikka puun oksista, mutta toteuttaa kuitenkin ilmaisuaan tai pahimmassa tapauksessa jonkun peilattua persoonaa.

Mitä sitten itse ilmaisen? En useinkaan tiedä, mutta olen kiinnostunut ilmaisuni tarpeellisuudesta sekä siitä, miten juuri minun musiikkiani koetaan. On myös säännöllisesti koeteltava, mikä on musiikkini substanssi. Palaute, jonka kuulijoilta tai kollegoilta saan, on tärkeää ja kehittymisen kannalta ensiarvoista. En voi kehittyä, mikäli uskon saavuttaneeni tai osaavani kaiken. Kyse olisi sävellystyön ja luovuuden kannalta kuolemasta. Kuuntelen palautetta tarkoin, mutta haluan tietää, mihin kommentoija lauseillaan pyrkii. Salaa toivon, että musiikkini voisi joko ärsyttää tai kiinnostaa. Pahinta olisi tunteettomuus, sillä silloin säveltämäni musiikkia ei olisi olemassa.

Musiikkini tulee kuitenkin miellyttää ennen kaikkea itseäni. Siinä mielessä taiteellinen ilmaisu on taidetta tekijälleen. Helppoja ratkaisuja ei ole, ja usein vähäpätöistäkin teemaa on muutettava lähes loputtomasti. Jos kuulen joltakulta teokseni olevan valmis ilman että itse niin koen, tilannetta on mahdotonta hyväksyä. Kaikki on aloitettava lähtöpisteestä. Tässä tilanteessa kadehdin suuresti työtehtäviä, joissa tavoitteena on kasata vaikkapa katseen kestävä halkopino. Tiedän toki, että tämänkin työn voi joutua aloittamaan alusta, mikäli pino uhkaa kaatua.

Joskus taiteilijat väittävät tekevänsä taidetta ainoastaan itselleen. Niin kertoo myös eräs kuvataiteilija, joka on tullut takavuosina tunnetuksi kissantappovideollaan. Epäilemättä tässä tapauksessa niin voi ollakin, sillä ainakin kuvataiteessa on edelleen lukemattomia asioita, joita on mahdotonta hyvän maun, jopa lain rajoissa ylittää. Olisiko siinä taiteen tekemisen itseisarvo, että leikkii perversioillaan? Näitä lienee jokaisella, jos Freudia on uskominen. Jos taiteilija teki taidetta ainoastaan itselleen, ihmettelen suuresti, miksi kuvatalenne päätyi lopulta poliisille, jopa tuomioistuimen arvosteltavaksi.

Uskon vilpittömästi, ettei yksikään säveltäjä voi säveltää pelkästään ulkopuolisen palautteen johdattamana. Täytyy olla palava kiinnostus taiteelliseen ilmaisuun, sillä työ ei ole helppoa, vaan loputtomaa kamppailua ja yksinäistä puurtamista. Säveltäjä vastaa kaikesta tekemästään ja lupaa sen mitä aikoo tavoitella. Taiteilija voi tietysti tehdä työnsä kevyesti, mutta se kuuluu ja näkyy. Kaupalliset kriteeritkään kun eivät taidemusiikin säveltäjää yleensä aja eteenpäin. Ja vaikka ajaisikin, mitä sitten? Kauppa on yksi kulttuurin muoto ja

vähintäänkin perua samoilta ajoilta kuin itse musiikki, muusain taide. Ei tule vähätellä kauppaa kulttuurin muotona, jottei kauppias halveksuisi musiikkia. Kuka on vapaa kaupallisuudesta? Kauppaa käydään aina jostain, vaikka antaisi teoksensa *aivan* ilmaiseksi.

Kumpi sitten on herra, kauppias vaiko taiteilija? Taiteilija tietysti, mutta suosio ei välttämättä ole sisältököyhän sävellyksen mitta. Ammattitaitoinen markkinointi se pitää Bachit ja Beethovenitkin pinnalla. Populaarikulttuuri on asia erikseen, ja tavoitteetkin toisenlaisia: tuotteen-, siis brandinluojat kertovat miten se kuuluu oikein tehdä. Eipä toki voi väittää, etteikö ohjailua tapahtuisi myös taidemusiikissa. Valta vain on katseilta ja kritiikiltä hyvin suojautuneilla instituutiolla, kuten oppilaitoksilla, taiteen rahoittajilla, levy-yhtiöllä, tiedotusvälineillä, kilpailujen tuomaristoilla ja muilla sen kaltaisilla arvostusta nauttivilla, hahmottomilla organisaatioilla.

Nykyinen sävellystilaustyökäytäntö on tietyissä mielessä uhka muuntelun ja kokeilujen loputtomalta tuntuville mahdollisuuksille. Sävellystilauksia ja toivomuksia on tietysti aina ollut, mutta jos työ on tehtävä tiukissa aikarajoissa, kompromissiratkaisut saattavat kiehtoa. Tätä ei tietysti kukaan myönnä, mutta tämä ilmenee pahimmillaan teosten myöhempinä esityskieltoina. Tällaiseen jamaan en todellakaan haluaisi joutua, ja siksi kuuntelenkin ympäristön toiveita harkiten. Täytyy elää ja olla, jotta voi säveltää.

Pyrin tekemään sävellyksistäni helposti lähestyttäviä, mutta samalla tarpeeksi kompleksisia, jotta jokaisella kuuntelukerralla voisi löytää jotain uutta. En pyri ällistyttämään kuulijoitani tietoisien älyllisillä sävellysratkaisullani ja teoriaankin turvaudun ainoastaan silloin, jos parempia visioita ei ole näköpiirissä. Musiikinteoria kuten väriteoriatkin ovat syntyneet siitä, mitä on jo tehty ja toisaalta siitä, mitä on tutkittu. Tämä oli yksi kantavista oivalluksistani, joita sain nimenomaan väriteorioihin perehtymiselläni. Teorioita ja teoreetikoita toki tarvitaan, mutta on suuri virhe ajatella taiteen toteutuvan jonkin teorian vaikutuksesta tai sen avulla. Inhimillistä ja intuitiivista prosessia kun on yhtä mahdotonta kuvailla kuin taiteellista kokemistakin. Voisiko joku selittää kattavasti ja yksikantaan, mitä tapahtuu Skrjabinin *Prometheuksessa*, tai miten teos tulisi kokea?

Laulavaa raivoa

Tällä hetkellä (2002) työskentelen Helvi Hämäläisen runoihin säveltämäni laulusarjaa viimeistellen. Laulusarja käsittää kymmenen laulua ja se on sävelletty tenorisolistille ja pianolle. Teossarja on Taidekeskus Salmelan tilausteos. Toimin kuluvan kevään taidekeskuksen stipendiaattina ja minulla on työtilat inspiroivassa kuvataiteilijailmapiiressä. Kuvataiteilijat kun tekevät töitä omalla ilmaisukielellään, josta musiikkini kanssa itseni uuvutettuani voin vielä saada elämyksiä.

Laulusarjani melodiat syntyivät puolivuotta aiemmin kesällä, kun minulle mahdollistui sävellysapurahan turvin tilaisuus työskennellä kokonainen kesä pohjoisen maaseudun karussa rauhassa ja hiljaisuudessa. Kuuntelin täällä lähinnä itseäni sekä luontoa, ja sain rehellistä palautetta muutamalta uskotulta ystävältäni. Olin kaukana musiikkikollegoistani ja tunsin olevani vapaa toteuttamaan työni täysin omista lähtökodistani. Halusin laulettavia melodioita, ilman tarpeetonta teknistä kikkailua. Yksinkertainen ja pelkistetty ilmaisu tuntui näiden runojen kohdalla luontevimmalta.

En väheksy ennakkoluulotonta kokeilua, ehkäpä musiikillista anarkiaakin, mutta uutuusarvoa efekteillä on turha tavoitella. Olenkin usein hämmästynyt, kun jotkin aikalaissäveltäjäni tuntuvat tunkevan samaan kappaleeseen kaikki osaamansa tekniset metkut, mitä ikinä ovatkaan sävellystunneillaan oppineet. Olisikohan mausteista tullut itse pääruoka? Lopputulos on huonosti sulavaa, mutta hirvittävän älyllistä. Ainakin jos älyä mitataan teknisellä osaamisella tai kaiken opitun välittömällä toistamisella.

Laulusarjaa aloittaessani pidin tärkeimpänä, että voisin ilmentää pelkällä lauluäänellä mahdollisimman hyvin Helvi Hämäläisen vaikuttavien runojen luonnonläheisyyttä, raivoa, iloa, angstia, ja elämänvoimaa. Olin vakuuttunut, että olin onnistunut laulettavuuden tavoitteessani, sillä kuulin lasteni tapailevan laulujeni teemanpätkiä. Tiedän toki, ettei melodioista kannattaisi puhua, kun kyse on nykymusiikista. Tunnustaudun kuitenkin melodisuuden ja yksinäisyyden ihannoijaksi, joskin sointiväriin merkitys on minulle kaikkein keskeisin.

Halusin tietää, muuttuisiko melodisuuden ihanteeni tai melodioiden toteuttamistapani laulusarjaa säveltäessäni. Jätin yhden runon ilman melodiaa, jotta voisin toteuttaa sen vasta kun olen säveltänyt säestykset aiempiin lauluihini. Lopulta melodiattomia lauluja olikin kaksi, sillä hylkäsin yhden kesällä tekemäni laulumelodian. En voinut hyväksyä, että olin käyttänyt siinä osia eräästä aiemmin syntyneestä ja toiseen runoon kuuluneesta laulumelodiastani. Tunsin kulkeneeni oikotietä, koin sortuneeni henkiseen laiskuuteen. Tuskinpa laiskuudestani

kiinni olisin jäänyt, mutta oma tunteeni oli sitäkin tärkeämpi. Uudet laulut syntyivät, mutta eivät käsitykseni melodioistani miksiäkään olleet muuttuneet.

Tähän asti ehkä parhaimman ja kannustavimman palautteen sain laulusarjan esittävältä ja tekoprosessin alkusysäyksen antaneelta tenorilahjakkuudelta Tuomas Katajalalta. Hän testasi kesän aikana säveltämäni melodiat haparoivan pianosäestykseni kanssa. Sävelsin esittäjälle, joka toimii korvaamattomana linkkinä säveltäjän ja yleisön välillä. Tässä mielessä perinteisille soittimille sävelletty musiikki on omassa tavoittamattomassa arvossaan. Laulajan palautteen mukaan olin onnistunut ottamaan huomioon esittäjän äänen vahvuudet sekä tietysti tekniset rajoitteet. Sain kuulla, että laulut tuntuivat sopivilta ja toimivilta kuin räätälin vaatteet. Ei säveltäjä oikeastaan voi juuri enempää toivokaan!

Aloitan paraikaa keskeneräiseksi jäänyttä *Dies irae*n sävellystyötä. Keskeneräiset työt ahdistavat, ja ihmisten julmuus ei ole hälventynyt vuosien varrella lainkaan. Päinvastoin. Siksi olenkin haasteen edessä, sillä teoksen päättävän viimeisen osan pitäisi sisältää varovaisen toivon rippeitä. Viimeisen osan tematiikka on teoksen alkutaipaleelta, mutta miellyttää minua edelleen. Teoksen alun paatos, ehkäpä korostettu patetiikkakin häiritsee nyt hieman, mutta en kajoa siihen, sillä haluan todella kuulla, mitä ajattelin 26-vuotiaana.

Dies irae -teosta koskeva yltiöpäinen, mutta ehkäpä minulle tyypillinen episodi sattui viime syksynä, kun olin työskentelemässä soitinopin- ja orkestraation julkaisuhankkeeni tekstien parissa. Sain puhelinsoiton vaimoltani ja kuulin New Yorkin karmivasta terroristapahtumasta. Jätin tekstini välittömästi ja seurasin tapahtumia median välityksellä, kuten miljoonat muutkin ihmiset. Tuli ilta eikä nukuttanut. Kaivoin esiin pölyttyneet *Dies irae*n partituurit.

Sain päähäni, että tarjoan keskeneräistä teostani New Yorkiin. Säveltäisin yötä päivää ja valmistaisin teokseni vuoden päähän. Jos vaikka antaisivat tuntemattomalle suomalaiselle mahdollisuuden. Lähetin ensimmäisen osan partituurin ja teosesittelyn paikan päälle, mutten tohtinut edes odottaa vastausta. Sain yllätyksekseni kohteliaan, henkilökohtaisen kirjeen, jossa ilmoitettiin, ettei uusia teoksia voida juuri nyt ottaa ohjelmistoon. Käsittelivät asiani ja vastasivat! Sain siis rakkaan partituurini ja teosesittelyt takaisin. Olin hyvin tyytyväinen ennakkoluulottomaan kokeiluuni, mikä maksoi tasan postimaksun verran. Myöhemmin sain kuulla, että John Adams sai kunnian toteuttaa tavoittelemani tilauksen – seikka, joka minun oli helppoa hyväksyä ja ymmärtää.

Coda

Säveltäminen jatkuu ja ehkäpä vasta alkaakin tämänhetkisessä vaiheessa. Kamppailu banaalilta vaikuttavan sävellystekstuurin tai hyvän maun kanssa ovat arkisia jatkuvasti pinnalle nousevia, piinaavia tunteita. Säveltäminen ei ole viihdettä, harvoin helppoa, usein tuskaista ja turhauttavaa. Toisaalta juuri muutakaan en haluaisi tehdä. Musiikkini kategoriat, tyylipiirteet tai sen substanssi jäävät lopulta kuulijoiden ja kriitikoiden arvioitaviksi.

Kuvataiteilijoiden kanssa työskennellessä on ollut hienoa havaita, että sama kamppailu kuuluu myös kuvataiteen tuottamiseen: milloin värit olivat liian tukkoisia, aiheet turhanpäiväisiä tai tekniikka omasta mielestä täysin riittämätöntä. Myös pohdinnat taideteoksen ilmaisuvoimasta, ja sen riittävästä originelliudesta tuntuvat hyvinkin tutulta. Synnyttääkö taidetta ilman, että kukaan todella käskee niin tehdä. Usein arvostuskin katsoo ainoastaan peilistä, jos hyvä päivä sattuu silloin olemaan.

Uudet sävellysideat syntyvät eletessä, ja koskaan ei voi jäädä miettimään jo saavutettua. Uudet tavoitteet ovat aina vain kauempana. Sävellysideat voivat syntyä kaupungin vilskeessä, maaseudun rauhassa tai painajaisen herättäessä. Laulusarjani innoittaja, käyttämieni runojen äiti, Helvi Hämäläinen kiteyttää runokirjan *Vihreä virta* (1996) johdannossaan tässä tavoittelemani tunteen taideteoksen syntyprosessista – hienolla kirjallisella tavallaan:

Runokuvat tulevat mieleeni – niitä ei ajatella. Joskus ”herään runoon” yöllä ja jos en nouse vuoteesta ja kirjoita runoa, se on aamulla kadonnut, se on mennyt takaisin paratiisiin, jossa runot nukkuvat, tullakseen mieleen jonkin tunteen, riemun, ilon, rakkauden herättäminä. Jokainen runo on kuin lahja jonka saa. On tunteita, ajatuksia, jotka koskaan eivät kykene purkautumaan runomuotoon, mutta voimakkaat tunteet löytävät kyllä aina ilmaisun. Lopulta. On runoja, jotka syntyvät valmiina, ikään kuin putoavat paperille, ja toisia, jotka kirjoittaa moneen kertaan, taistelee saadakseen ilmaisun itse hyväksymäkseen, ja on runoja, jotka eivät koskaan eivät kykene saamaan muotoa.

* * *